

МІФАЛАГІЗМ ЯНА БАРШЧЭЎСКАГА

У навуцы існуе вялікая колькасць падыходаў да міфа і міфалагізацыі. Літаратуразнаўцы вызначаюць міф як адзін з літаратурных жанраў ці модусаў (Р. Чэйз, М. Фрай). Некаторыя спецыялісты, у тым ліку С. Аверынцаў, аспрэчваюць вызначэнне міфа як жанру славеснасці, разглядаючы яго як сістэму першабытнай “духоўнай культуры, або навукі, у тэрмінах якой успрымаецца і апісваецца ўвесь свет” [1, с. 27]. Прадстаўнікі “міфалагічнай школы” (Я. Грым, М. Мюлер) акцэнтавалі ўвагу на творчым пачатку міфа, які выяўляецца ў момантах плаўнага пераўтварэння міфалагічных уяўленняў у мастацкім тэксце. Яны разглядалі міф не толькі як натуральную, гістарычна абумоўленую крыніцу мастацкай творчасці, але і як трансгістарычны генератар літаратуры, які ўтрымлівае яе ў канкрэтных міфацэнтрычных межах. М. Фрай дават гісторыю сусветнай літаратуры асэнсоўвае як з’яву цыклічную, што выяўляецца ў двух момантах. Першы, калі літаратура, адасобіўшыся ад міфа, трансфармуе міфалагічныя вобразы і матывы пры стварэнні ўласных. Другі момант звязаны з паўторным зваротам да міфа пісьменнікаў-мадэрністаў. Першы ўмоўна вызначаны момант зліцця міфа і літаратуры выразна акрэсліўся на пачатку XIX стагоддзя ў сувязі з распаўсюджваннем рамантызму. Творчасць Яна Баршчэўскага – наглядны прыклад пераўтварэння міфалагічных элементаў у літаратурным творы.

Галоўнай мэтай нашага даследавання з’яўляецца асэнсаванне спецыфікі і ўсведамленне тыпавай адметнасці міфалагізму Яна Баршчэўскага. Дзеля гэтага азнаёмімся з наступнымі тыпамі міфазасваення, вызначанага сучаснай навукай. Так, У. М. Топараў называе знешні і арганічны міфалагізм. Арганічны міфалагізм, па сведчанні Дз. Максімава, вылучаецца сваім мэтанакіраваным характарам. Пераход міфалагічных уяўленняў адбываецца ўсвядомлена.

С. Аверынцаў вылучае наступныя тыпы міфалагізму: 1. Стварэнне мастаком сваёй арыгінальнай сістэмы міфалагем. (П’есы і раманы С. Бекета).

2. Рэканструкцыя старажытных міфалагічных сюжэтаў і момант асучаснівання іх (П’есы Ж. Жыраду, Ж. Апулея, Ж. П. Сартра).

3. Увядзенне ў рэалістычную тканіну апавядання, ўзбагачэнне канкрэтных гістарычных вобразаў універсальнымі сэнсамі і аналогіямі (Т. Ман).

4. Перадача такіх фальклорных і этнічна-самабытных пластоў нацыянальнага быцця і свядомасці, дзе яшчэ маюць месца элементы міфалогіі і светабачання (Ж. Амаду, М. Астурыяс).

5. Лірыка-філасофская медытацыя, заснаваная на схільнасці да першапачатковых кантактаў чалавечага быцця (дом, хлеб, дарога).

Агляд асноўных тыпаў міфалагізму, прапанаваных С. Аверынцавым, дае падставы меркаваць, што ў творах Яна Баршчэўскага магчыма спалучэнне розных тыпаў. Але, вызначальным з'яўляецца азначэнне аўтарскага міфалагізму як *“перадчы глыбінных міфа-сінкрэтычных структур мыслення; парушэнне прычынна-выніковых сувязяў, сумяшчэнне розных часоў і прастораў, двайніковасць, вужалікства персанажаў, якія павінны акрэсліць звышлагічную аснову быцця”* [1, с. 112]

Пры асэнсаванні аўтарскага міфалагізму важна значэнне набываюць працы А.Ф. Лосева, Е.М. Меляцінскага, С.Ю. Няклюдава. Е.М. Меляцінскі ў *“Паэтыцы міфа”* тлумачыць, што спецыфічныя ўласцівасці міфалагічнага мыслення вылучаюцца пры даследаванні міфалагем, міфалагічных катэгорый, прыкладамі якіх паўстаюць прастора і час. Але экстэнсіўным формам гэтага тыпу мыслення, -- падкрэслівае вучоны, - *“адпавядаюць уяўленні пра паходжанне як спантаннае пераўтварэнне”* [1, с. 65]. Кожная рэч у міфалагічнай свядомасці, па тлумачэнні А.Ф. Лосева, - *“пераўтвараецца ў іншую і кожная рэч мела свае ўласцівасці і асаблівасці іншай рэчы”* [3, с. 79]. У сваю чаргу Т.Э. Галасаўкёр, акрэсліваючы логіку міфа, прыйшоў да высновы, што *“дынамічнай структурай міфа з'яўляецца структура метамарфозы яго вобразаў”*[2, с. 53]

Адпаведныя тлумачэнні, заўвагі даследчыкаў наводзяць на думку, што найбольш плённым сродкам для раскрыцця адметнасці міфалагізму ў творах Яна Баршчэўскага можа стаць вывучэнне метамарфозы.

Літаратура:

1. Аверинцев, С.С. Поэтика ранневизантийской литературы / С.С. Аверинцев. – Москва : Наука, 1997. – 320 с.
2. Голосовкёр, Э. Логика мифа / Э. Голосовкёр. – Москва : Наука, 1987. –210 с.

3. Лосев, А.Ф. Философия. Мифология. Культура / А.Ф. Лосев – Москва : Политиздат, 1991. – 525 с.
4. Мелетинский, Е.М. Поэтика мифа / Е.М. Мелетинский – Москва : Наука, 1976. – 406 с.
5. Топоров, В.Н. Миф о воплощении юноши-сына, его смерти и воскресении в творчестве Е. Гурло / В.Н. Топоров // Миф. Ритуал. Символ. Образ : Исследования в области мифопоэтического : избранное / В.Н. Топоров. — Москва : Издательская группа “Прогресс” – “Культура”, 1995. – С. 400-427.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ